

Logopédusképzés Szegeden

Dr. Kocsisné Kálló Veronika és Tóthné dr. Aszalai Anett
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Gyógypedagógus-képző Intézet
6725 Szeged, Hattyas u. 10.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karán 2002 óta folyik gyógypedagógusok képzése. A felsőoktatást érintő változások, a pedagógusképzés strukturális átalakulása után 2007 szeptemberében jött létre az önálló Gyógypedagógus-képző Intézet. A hallgatók jelenleg tanulásban akadályozottak pedagógiája, értelmileg akadályozottak pedagógiája és 2011-től logopédia szakos gyógypedagógiai tanári végzettséget szerezhetnek kétszakos képzési formában. Az oktatás célja olyan gyógypedagógus szakemberek képzése, akik megalapozottan sokoldalú, korszerű és folyamatosan továbbbepíthető elméleti és gyakorlati tudás birtokában kezdik el munkájukat. A képzés sajátosságai a földrajzi elhelyezkedés, a nagyegyetemi szabályozásból adódnak. Jelentős a környező országokból, főként a Vajdaságból érkező jelentkezők száma. A képzés tartalma, a megszerezhető kompetenciák, az elméleti és gyakorlati órák aránya a 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményei alapján szabályozott. A logopédusok műhelyszintű képzésben tanulhatnak a gyakorlóléhelyek befogadó kapacitásának függvényében. Nappali és levelező tagozaton 20-20 fő felvételére van lehetőség.

Az előadás röviden vázolja a Szegedi gyógypedagógus képzés kialakulásának előzményeit, jelenét. Bemutatjuk a képzési rendszert, annak fő sajátosságait.

A konferencia előadás fontos lehetőséget kínál a gyakorlatban tevékenykedő logopédusok, szakemberek és a képzés közötti kapcsolat erősítésében, hozzájárulva a gördülékenyebb, innovatívabb kétirányú együttműködéshez.

Beszédészlelési és verbális emlékezeti sajátosságok atipikus nyelvfejlődés esetén

dr. Laczkó Mária
egyetemi docens, középiskolai kutatótanár
Kaposvári Egyetem

A beszédészlelés speciális diagnosztikai módszere a mondatismétlés. Ekkor ugyanis nem szükséges az elhangzó mondat tökéletes megértése ahhoz, hogy képesek legyünk azt visszamondani, noha az észlelési mechanizmus a minél tökéletesebb feldolgozásra törekszik. Ezért a mondatismétlés alkalmas gyermekek beszédészlelésének és verbális mondatemlékezetének diagnosztizálására. A mondatismétlés függ az adott személy percepció mechanizmusától, az elhangzó mondatok sajátosságaitól, a munkamemória működésétől s a beszédprodukciótól.

A jelen előadásban különböző atipikus nyelvfejlődési utat bejáró tinédzserek (10 fő, mindegyikük tanulási nehézséggel diagnosztizált) mondatismétlési jellegzetességeit vizsgáljuk. Arra keressük a választ, hogy a tipikus nyelvfejlődési utat követő kortársaikhoz képest milyen eltérések figyelhetők meg, s ennek alapján miképpen alakul beszédfeldolgozásuk, verbális emlékezetük, továbbá verbális válaszaik önmonitorozási jellemzője.

A kutatáshoz egy 20 mondatból álló tesztet (változatos grammatikai szerkezetű, modalitású és koartikulációs szabályok alapján felépülő mondatok, 80%-ban egyszerűek, 20%-ban összetettek) állítottunk össze. Az elemzés kiterjedt a mondatok ismétlésének pontosságára, a mondatok visszamondásának temporális adataira, az önkorrektciókra.

Az eredmények valamennyi vizsgált területen eltértek a hasonló korú (16-17 évesek) mondatismétlési eredményeitől. Így alátámasztották azt a hipotézist, hogy a koraitól eltérő fejlődésmenet egyes nyelvi kompetenciák területén erősebb, másoknál gyengébb hatással van a kimenetre, ami ezúttal a beszédfeldolgozási mechanizmus súlyos elmaradásában és/vagy nehézségében mutatkozik, független attól, hogy a tanuló milyen atipikus nyelvi fejlődési utat járt be.

Az előadásban részletesen ismertetjük a kutatás előzményeit, anyagát, módszertanát, a részletes eredményeket, hangsúlyozzuk a levont következtetéseket, közöttük rámutatva a pedagógiai és a logopédia/fejlesztő pedagógiai szükségletekre.

Metaforikus jelentésvizsgálat nyelvi zavart mutató középiskolásoknál

Halmos-Kovács Zsuzsa

Lauder Javne Gimnázium, Budapest

Magyar nyelv és irodalmat tanító tanárként, logopédusként és a nyelvet kutatóként hosszú évek óta foglalkozom nyelvi zavart mutató középiskolásokkal. Tapasztalatom és feltételezésem is, hogy a célcsoportnál gondot okoz az elvonatkoztatást igénylő szavak pontos megértése. Mivel erre irányuló előzetes kutatást nem találtam, vizsgálatot végeztem a célcsoportnál az átvitt jelentés felismerésére vonatkozóan. Előadásom célja e vizsgálat és az eredmények közreadása.

A vizsgálatot szakközépiskolás diákokkal végeztem. A célcsoport szakértői bizottság által diagnosztizált (diszlexia, diszgráfia, nyelvi zavar) csoport. Cél- és kontrollcsoport ugyanannak az iskolának a tanulója volt, 37-37 fő.

A papír alapú tesztben öt – a Magyar Szólástárba felvett – állandósult szókapcsolatot, frazémát kaptak a gyerekek, melyeknek a jelentésük is meg volt adva. A tanulók feladata az volt, hogy nevezzék meg a kifejezésben azt a szót, amely az átvitt jelentése miatt leginkább okozója az egész kifejezés jelentésének. A teszt példát is tartalmazott.

Vizsgálatomban jelentős szerepet kapott a kognitív megközelítés. A frazémákat ugyanis mint metaforikus nyelvi kifejezéseket tekintettem Lakoff-Johnson, Kövecses és Tolcsvai Nagy kutatásai alapján. A kutatott kérdést párhuzamba hoztam Black 'focus-frame' elméletével is.

Az eredmények azt mutatták, hogy a célcsoportnál a jelentés kiterjesztése nem megfelelő módon megy végbe a kifejezés adekvát szavánál.

Ezek az eredmények közelebb vihetnek a vizsgált csoport általános szövegértési problémaköréhez is.

Irodalom

BLACK, MAX (1990; 1954-1955): A metafora. In: *Helikon 1990*, 432–447.

KÖVECSES ZOLTÁN (2005): *A metafora*. Typotex, Budapest.

LAKOFF, GEORGE–JOHNSON, MARK (1980): *Metaphors We Live By*. Chicago, London: The University of Chicago Press.

TOLCSVAI NAGY GÁBOR (2013): *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Osiris Kiadó, Budapest.

Nyelésterápia agytörzsi stroke rehabilitációjában.

Dankovics Natália – Fetter Teréz dr. – Fáy Veronika dr.

Dél-pesti Centrumkórház – Országos Hematológiai és Infektológiai Intézet, Rehabilitációs Centrum

A neurológiai eredetű nyelészavar megnyilvánulhat az orális transzport akadályozottságában, a pharyngealis szakasz beindulásának késésében illetve elmaradásában, valamint aspirációban, azaz a falatnak a légcsőbe való kontrollálatlan lezúdulásában (Hirschberg és mtsai 2013, Mészáros és mtsai 2005). Ezek közül a legveszélyesebb az ún. csendes aspiráció, amikor a falat félrenyelését sem a beteg, sem a szemlélő nem észleli.

A dysphagia, ezen belül a csendes aspiráció nyelésröntgennel, video-endoszkópiával, illetve klinikai vizsgálattal kielégítően igazolható (ASHA 2003).

A nyelészavar mégis gyakran felderítetlen, így kezeletlen marad, pedig a stroke akut fázisában 50 %, a krónikus fázisban 25 %, a különböző neurodegeneratív megbetegedésekben pedig 30-50 % az oropharyngealis dysphagia előfordulási aránya (Prosiegel et al. 2000, Müller et al. 2001). Az agytörzsi stroke-ok 60 %-ában fordul elő nyelészavar, és bár a tünetek rendszerint 1-2 hét alatt nagymértékben enyhülnek, egyes esetekben egy hónap elteltével is súlyos formában fennállnak (Logemann 1998). A nyelészavar spontán remissziója akár 6 hónapig is eltarthat, a betegek kb. 50%-a tartósan dysphagiás marad, viszont a nyelésterápia hatékonysága és hosszútávú hatása is igazolt (Carnaby et al. 2006).

Esettanulmányunkban egy agytörzsi stroke-on átesett, 72 éves férfibeteg jelenleg is zajló nyelésterápiáját ismertetjük. Kórtörténetén keresztül az általunk alkalmazott diagnosztikus utat, a nyelésterápia egyes stádiumait és módszereit, valamint a rehabilitációs szakorvos-neurológus kezelőorvos, a klinikai logopédus és a kliens kooperációjával létrejövő team-munkát kívánjuk bemutatni.

ASHA (2003) Role of the Speech-Language Pathologist and Interpretation of Endoscopic Evaluation of Swallowing. in: American Speech-Language-Hearing Association. (2003). *Code of ethics*. www.asha.org/policy.

Carnaby G, Hankey GJ, Pizzi J. (2006). Behavioural intervention for dysphagia in acute stroke: a randomised controlled trial. *The Lancet Neurology*. 5(1):31-7.

Hirschberg - Hacki - Mészáros (szerk) (2013): *Foniatríia és társtudományok : A hangképzés, a beszéd és a nyelv, a hallás és a nyelés élettana, kórtana, diagnosztikája és terápiája*. Eötvös kiadó, Budapest.

Logemann Jeri A. (1998). *Evaluation and Treatment of Swallowing Disorders*. Pro-Ed., Australia

Mészáros K. – Hacki T. – Varga Zs. (2005). Az oropharyngealis **dysphagia** komplex kezelése. *Lege Artis Medicinae* 15. évf. 4. sz. 289-293

Müller J, Wenning GK, Verny M, McKee A, Chaudhuri KR, Jellinger K, Poewe W, Litvan I. (2001). Progression of dysarthria and dysphagia in postmortem-confirmed parkinsonian disorders. *Archives of Neurology*. 58(2):259-64.

Prosiegel M, Wagner-Sonntag E, Diesener P (2000). Neurogene Dysphagien - Diagnostik und Therapie. In: Voss A, v. Wild KRH, Prosiegel M (Hrsg). *Qualitätsmanagement in der neurologischen und neurochirurgischen Frührehabilitation*. München Bern Wien New York: Zuckschertd:116-124.

Beszélők közti különbségek az alapfrekvencia-jellemzők alakulásában (felolvasás vs. spontán beszéd)

Grácsi Tekla Etelka^{1,2} – Száraz Bettina¹ – Markó Alexandra^{2,3} – Krepsz Valéria¹ – Huszár Anna¹

¹MTA Nyelvtudományi Intézet, ²MTA–ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoport,
³ELTE BTK Fonetikai Tanszék

Az alapfrekvencia-jellemzőktől szóló tanulmányok sok esetben ellentmondó eredményeket hoznak, pl. abban, hogy a felolvasott és a spontán beszédben az alapfrekvencia jellemzői hogyan térnek el. Az ellentmondó eredmények háttérében elsősorban az a tényező áll, hogy a vizsgálatok viszonylag kis mintán, 5-10 adatközlő beszédének elemzésével készülnek. A jelen vizsgálatban az alapfrekvencia-jellemzőknek a spontán beszéd és a hangos olvasás közötti eltérését nagy adatközlői számon elemezzük.

Hipotéziseink szerint a két beszédstílusban az átlagos alapfrekvencia-érték, a hangtartomány a jitter és a shimmer nagy beszélők közötti variabilitást mutat: Míg kirajzolódik a két beszédstílusra jellemző eltérés, az ettől eltérő tendenciát mutató beszélők száma is magas lesz. A vizsgálatban a BEA-adatbázisból választott 82 (42 nő, 40 férfi) 20–45 év közötti beszélő olvasott szövegét és spontán beszédét elemezzük. (Egyikük sem rendelkezett beszéd- vagy hallásproblémával.) A beszélő egyes beszédszakaszaiban az alapfrekvencia-értékeket 50 ms-os ablakkal, 25 ms-os átfedéssel a Praat szoftverben nyertük ki. A statisztikai elemzések során lineáris modelleket alkalmaztunk az R szoftverben.

Az előzetes eredmények alapján az átlagos alapfrekvencia-érték két beszédstílus közötti eltérése ugyan szignifikáns, de az, hogy melyikben magasabb, avagy éppen egyenlőnek tekinthető, az egyes adatközlők között eltérő. A hangtartomány a spontán beszédben tágabbnak bizonyult, de az adatközlők 25%-a a felolvasás során alkalmazott nagyobb variabilitást.

Lajos Péter: A kötődés jelentősége a dadogásban

Klaniczay Sára emlékének

Kulcsszavak: dadogás, kötődés, megkapaszkodási ösztön, szorongás, önértékelés

A dadogás az egyik legelterjedtebb és legsúlyosabb beszédprobléma. Gyakorisága az átlagnépességben általában 1,5-2%. Leggyakrabban a 3. életév táján jelentkezik, illetve 5-6 éves korban és a pubertás kezdetén. Nemi megoszlás tekintetében a fiúk, férfiak érintettebbek. A dadogás mai magyarázatai között a biológiai, a pszichológiai és a tágabb szociális környezettel összefüggő tényezőket egyaránt megtalálhatjuk, s a magyarázatok jó részét tekintélyes kutatások támasztják alá. A biológiai tényezők között a genetikai, hormonális és az agyfélteke dominancia elméletei, míg a pszichológiai magyarázatok esetében a tanuláselméleti és pszichodinamikus elképzelések a legismertebbek. A pszichoanalízis kialakulása óta számos kísérlet történt a dadogás értelmezésére. Tapasztalatok szerint a dadogás összefüggésbe hozható a gyermek korai szeparációjával. A szeparáció frusztrációhoz vezet. A frusztráció hatására regresszió állhat be az én-fejlődésben, amely a beszédben jelentkezik. A kötődéskutatások az utóbbi évtizedek szociális fejlődéssel foglalkozó kutatásainak gazdagon bontakozó ágát képviselik. A kutatások azt igazolják, hogy az anya-gyerek kapcsolatban kialakuló kötődés a későbbi szociális kapcsolatok és a pszichoszociális alkalmazkodás alapja, sérülése csökkenti az egyén ellenállását a pszichoszociális stresszorokkal szemben. Számos vizsgálat tárgyalja a kötődés és a pszichopatológia közötti összefüggést. Kiemelik a biztonságos anya-gyermek kapcsolat protektív szerepét. A kötődés sérülése ugyanakkor befolyásolja a személyiség fejlődését, a szociális kompetencia kialakulását, depresszióhoz, szorongásos kórképekhez, alkalmazkodási nehézségekhez vezethet. Kötődés, mint a dadogás etiológiai faktora, már több hazai és nemzetközi publikáció, kutatás látótérbe is került.

A 4. évfolyamosok olvasásának mérésére kidolgozott Meixner-olvasólap sztenderdizálásának első eredményei

Sipos Zsóka

Meixner Alapítvány, Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat

A Meixner Ildikó (2000) által kidolgozott olvasásvizsgálati eszközök újraszttenderdizálását a Meixner Alapítvány a 2015-ben kezdte meg. A 2017/2018. tanévben, a 3., 5. és 1. évfolyamosok mérésére szolgáló olvasólap átdolgozása és formalizálása után, a negyedik évfolyam végén használt tesztek reprezentatív mintán történő sztenderdizálására, részleges átdolgozására került sor. Az átdolgozás során a szubtesztek azonosak maradtak, tehát a diákok 50 magánhangzót, 50 mássalhangzót, 50 szótagot, 50 szót, valamint egy 100 szóból álló szöveget olvastak hangosan, melyet értésellenőrző kérdések követtek. A vizsgálólapp szövegén történtek az eredeti, diagnosztikai munkában alkalmazott olvasólapon változtatások, amit a szavak jelentéstartalmának, gyakoriságának változása tett szükségessé. Ezen felül az adatfelvételi, kiértékelési és értelmezési objektivitás érdekében egy, az eddig használatban lévőnél sokkal részletesebb vizsgálati útmutató alapján dolgoztak a vizsgálatban résztvevő szakemberek. A rétegzett kétlépcsős véletlenszerű mintavétellel kiválasztott 938 negyedik évfolyamos tanuló felmérésével zajló országos kutatás eredményei alapján változtak a gyenge olvasási teljesítmény határértékei is mind tempó, mind pontosság, mind pedig szövegértés tekintetében. Az olvasás eszközszintű használatára való felkészültség nemcsak az átlag romlásában kérdőjeleződik meg, hanem az eredmények szórásában is, jelentős különbségeket mutatva az egyes tanulók olvasástudása között. Az Alapítvány további céljai között szerepel egyrészt a kutatási projekt folytatása a többi olvasólap sztenderdizálása céljából, másrészt az eredmények disszeminációja az átdolgozott olvasólapok, illetve új határértékek szakmai és tudományos köztudatba való bevezetése végett.

Felhasznált irodalom

Meixner Ildikó (2000): A dyslexia prevenció és reedukáció módszere, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest

A pragmatikai fejlődés atipikus mintázatai

Svindt Veronika¹ – Surányi Balázs^{1,2}

¹MTA Nyelvtudományi Intézet, ²Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A pragmatikai nyelvi fejlődés a szociális kommunikációs helyzetekben való sikeres részvétel alapfeltétele. A pragmatikai képességek körébe tartozik az implicit jelentéstartalmak megértése, a társalgási és udvariassági aktusok használata, a beszédhelyzethez való rugalmas alkalmazkodás, a kontextusból származó következtetések levonására való képesség vagy éppen a kontextus verbális, nonverbális és vokális információinak felhasználása. Noha a pragmatikai kompetencia kialakulása már jóval a nyelvtan fejlődése előtt megkezdődik (Bara és mtsai, 1999), e képességek sokkal lassabban fejlődnek, mint ahogyan a strukturális nyelvi képességek megszilárdulnak (Cummings, 2014).

A nyelvfejlődési zavarok között a pragmatikai fejlődés elmaradását és zavarait is megtaláljuk, ezekre azonban jóval kisebb figyelem irányul mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban, mint más fejlődési zavarokra. A pragmatikai képesség fejlődési zavarai rendkívül összetett képet mutatnak, mivel a pragmatikai nyelvi zavar lehet elsődleges probléma vagy másodlagos tünet egy másik képességzavar vagy kognitív zavar következményeként vagy kísérőtüneteként. Elsődleges tünet a társas (pragmatikai) kommunikációs zavarban (PKZ), míg másodlagos tünetként jelenhet meg autizmus spektrum zavarban, ADHD-ban, viselkedési, szociális, érzelemszabályozási zavarokban, genetikai vagy intellektuális képességzavarokban, valamint specifikus nyelvi zavarban.

Kutatásunkban 5–7 éves, a társas (pragmatikai) kommunikáció zavarával, valamint autizmus spektrum zavarral élő gyermekek pragmatikai képességeit mértük fel tipikus anyanyelv-fejlődésű gyermekekkel összehasonlítva. Kísérletünkben a pragmatikai jelentéstartalom megértésének mintázatait vizsgáltuk implikaturát tartalmazó mondat–kép párok segítségével. Az eredmények azt mutatják, hogy mérhető – így a megfelelő differenciáldiagnózist hatékonyan segítő – különbségek vannak a PKZ-vel élő gyermekek, a magasan funkcionáló autista gyermekek, valamint a tipikus nyelvfejlődésű gyermekek implikatura-megértése között. A különbségek hátterében felfedezhető működési mintázatok megismerése hasznos eredményekkel szolgálhat a pragmatikai nyelvi zavarok pontosabb megértéséhez.

Hivatkozott irodalom:

- Bara, B. G., Bosco, F. M., & Bucciarelli, M. (1999). Developmental pragmatics in normal and abnormal children. *Brain and Language*, 68, 507–528.
- Cummings, L. 2014. *Pragmatic disorders*. Springer.

A COST IS 1406-os számú Európai Unió Kutatási Program keretében 2017 nyarán készített, nyelvfejlődési zavarral élő gyermekkorú klienseket kezelő logopédusok számára összeállított kérdőív eredményeinek tanulságai a logopédusok képzésére vonatkozólag

Dr. Zajdó Krisztina

Széchenyi István Egyetem

Apáczai Csere János Kar

Gyógypedagógia Tanszék

Győr

Az Európai Unió által finanszírozott COST IS1406-os számú kutatási programban együttműködő kutatók 2017 nyarán és őszén gyűjtöttek adatokat a nyelvfejlődési zavarral élő gyermekeket kezelő logopédusok (és egyéb szakemberek) körében, összesen 36 országban. Az adatok gyűjtésére egy kérdőív segítségével került sor, melyet – egyetlen ország kivételével – online formában tettek közzé az EU országaiban és néhány úgynevezett „az EU-val szomszédos” országban (pl. Libanon, Izrael, Oroszország). A kérdőívet a célországokból összesen 5024, ezen belül Magyarországról 185 fő töltötte ki részben vagy egészben. Az európai átlag és a magyar eredmények összevetése jó alkalom arra, hogy bizonyos mértékben a logopédus-képzés jelenlegi helyzetéről is képet adjon.

Az előadás azokat a kérdésköröket járja körbe, melyek közvetlen tanulsággal szolgálnak a logopédusok képzésére vonatkozólag. Ezek között említendő például a logopédiai kezelés megtervezésekor figyelembe veendő problémakörök listája; az indirekt logopédiai kezelések lefolytatásának módjára vonatkozó ismeretek; a más (gyógypedagógiai vagy egyéb képzettségű) szakemberek terápia lefolytatásába történő bevonásának kérdése; a kiscsoportos terápia lefolytatásának problémaköre; a szülő számára adható feladatok mennyisége és minősége; a digitális technológia használatának kérdése a logopédiai terápia folyamán; a kurrens (időszerű) elméleti ismeretek képzést tükröző sajátosságai; vagy éppen a teleegészség rendszeréről, annak logopédiai alkalmazhatóságáról szerzett ismeretek minősége és mennyisége. Fontos kérdéskör még a két- és többnyelvűek, illetve a két- és többkultúrájúak logopédiai ellátásával kapcsolatos ismeretek és készségek relatív hiánya.

Az előadás a kapott eredmények alapján általánosításokat és javaslatokat fogalmaz meg, melyek figyelembe vétele indokolt lehet a képzés további fejlesztése, a logopédiai tudásbázis gazdagítása során.

Óvodások és iskolások beszédének jellemzői különböző beszéd típusokban

Bóna Judit

ELTE BTK Fonetikai Tanszék

A mindennapi életben megjelenő különböző beszéd típusok eltérő beszédtervezési stratégiákat igényelnek, amelyek elsősorban a beszéd temporális sajátosságaiban és a megakadásokban jelennek meg. A felnőttek beszédprodukciónak számos tanulmányban összevetették már narratívák, tartalomösszegzések, társalgások, felolvasás stb. során, és igazolták, hogy mind az artikulációs és a beszédtempó, mind a szünettartás, illetve a megakadások gyakoriságában szignifikáns különbségek mutathatók ki az egyes beszéd típusok között. Ugyanakkor kevés ismeretünk van gyermekek különböző típusú beszédprodukciónak összehasonlításáról.

A jelen előadás magyar nyelvű gyermekek beszédét elemzi, és bemutatja, hogy milyen temporális és folyamatosságbeli különbségek vannak kisiskolás gyermekek különböző típusú spontán beszédprodukciónban. A vizsgálatban 6, 9 és 13 éves gyermekek vettek részt. Az adatközlőktől háromféle spontán beszéd került rögzítésre: 1. interjú; 2. történetmesélés képsor alapján; 3. hallott szöveg visszamondása. Az elemzett temporális paraméterek a következők voltak: a beszédprodukciónak artikulációs és beszédtempója, a szünetek gyakorisága, időtartama, aránya; illetve a kitöltött szünetek (hezitálások) fonetikai sajátosságai. A folyamatosságot a megakadások gyakoriságával mértem, ezek típusait is elemeztem. Az eredmények azt mutatják, hogy a felnőttektől eltérő módon változnak a temporális sajátosságok és a fluencia a gyermekek beszédében (sok gyermek számára nehezebb önmagáról mesélni, mint egy hallott szöveg tartalmát visszamondani); továbbá életkor szerint is különbséget találunk a három életkori csoport beszédprodukción között. Az eredmények újabb adalékokat szolgáltatnak a magyar gyermekek beszédfejlődésének vizsgálatához.

A PROMPT terápia, egy új logopédiai terápiás módszer bemutatása
Farkas Katalin logopédus, Bridging Trained PROMPT terapeuta
Pesterzsébeti Benedek Elek EGYMI, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola
1201 Budapest, Magyarok Nagyasszony tér 22.

Az előadás során szeretném bemutatni a PROMPT terápia nyújtotta lehetőségeket. Saját gyakorlati tapasztalataim (videófelvételek) alapján feltárni annak lehetőségét, hogy ez a terápia hogyan is illeszkedhet a hazai logopédiai terápiák közé.

A PROMPT terápia egy olyan amerikai logopédiai terápia, amely hazánkban is egyre szélesebb körben válik ismertté a logopédusok és a szülők körében is.

Az 1970-es években Deborah Hayden amerikai logopédus azonosított olyan izomcsoportokat az arcon, amelyeket taktilis úton stimulálva egy adott hang pontos artikulációja idézhető elő.

A „Prompts for Restructuring Oral Muscular Phonetic Targets” (röviden: PROMPT) egy tapintáson alapuló érzékelő-motoros, kognitív-nyelvi modell és megközelítés. A beszédmozgások kivitelezésének támogatásához különböző típusú taktilis-kinesztetikus jeleket alkalmaz a terapeuta.

A terápia tervezéséhez adott szempontok alapján kerül elemzésre a kliens beszédmozgása a hagyományos logopédiai vizsgálatok mellett. Multidimenzionális megközelítésének köszönhetően a kommunikációt holisztikusan tudja fejleszteni. A fizikai-szenzoros aspektus mellett hangsúlyt fektet a kognitív-nyelvi és a szociális-érzelmi oldal párhuzamos fejlesztésére is. Az auditív és a vizuális segítség mellett taktilis úton is információkkal hat a beszéd motoros támogatására.

A PROMPT terápia többféle kórkép esetén is nagyon hatékonyan alkalmazható már egészen kicsi kortól akár a felnőtt populációig. Nemzetközi kutatásokban főként a megkésett beszédfejlődés, a nyelvi zavar, az autizmus spektrumzavar és a CP jelenik meg, de ezeken kívül gyakran olvashatjuk idegrendszeri sérülések, genetikai szindrómák és afázia kezelésére alkalmazott komplex logopédiai terápiaként is.

Kulcsszavak:

PROMPT, logopédiai terápia, komplex fejlesztés, taktilis-kinesztetikus támogatás

Felhasznált irodalmak:

Bose, A., Square, P. A., Schlosser, R., & van Lieshout, P. (2001). Effects of PROMPT therapy on speech motor function in a person with aphasia and apraxia of speech. *Aphasiology*, 15(8), 767–785.

Grigos, M., Hayden, D., & Eigen, J. (2010). Perceptual and articulatory changes in speech production following PROMPT treatment. *Journal of Medical Speech Pathology*, 18(4), 46–53.

Hayden, D. (1984). The PROMPT system of therapy: Theoretical framework and applications for developmental apraxia of speech. *Seminars in Speech and Language*, 5, 139–156.

Hayden, D. (2004). PROMPT: A tactually grounded treatment approach to speech production disorders. In I. Stockman (Ed.), *Movement and action in learning and development: Clinical implications for pervasive developmental disorders* (pp. 255–297). San Diego, CA: Elsevier–Academic Press.

Rogers, S. J., Hayden, D., Hepburn, S., Charlifue-Smith, R., Hall, T., & Hayes, A. (2006). Teaching young nonverbal children with autism useful speech: A pilot study of the Denver Model and PROMPT interventions. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 36(8), 1007–1024.

Nyelvultrahang-alapú némabeszéd-interfész

Csapó Tamás Gábor^{1,2} – Gosztolya Gábor^{3,4} – Grósz Tamás⁴ –
Tóth László⁴ – Markó Alexandra^{2,5}

¹Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Távközlési és Médiainformatikai Tanszék;

²MTA-ELTE „Lendület” Lingvális Artikuláció Kutatócsoport;

³MTA-SZTE Mesterséges Intelligencia Kutatócsoport;

⁴Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Intézet;

⁵Eötvös Loránd Tudományegyetem, Fonetikai Tanszék

Kivonat

A kutatási projekt célja egy olyan, a nemzetközi szakirodalomban „némabeszéd-interfésznek” (Silent Speech Interface, SSI) nevezett rendszer létrehozása, amely a nyelv ultrahangos felvételeiből beszédet tud szintetizálni.

Több női és férfi beszélőtől rögzítettünk közel 200 bemondáshoz tartozó szinkronizált akusztikai és artikulációs adatot, azaz nyelvultrahang-felvételt (Csapó et al. 2017). A nyelv középvonalának (szagittális) mozgását a „Micro” rendszerrel rögzítettük (Articulate Instruments Ltd.) egy 2-4 MHz frekvenciájú, 64 elemű, 20 mm sugarú konvex ultrahang-vizsgálófejjel, 82 fps sebességgel. A beszédből az alapfrekvenciát és spektrális paramétereket nyertük ki.

A kutatási projekt során eddig több különböző kísérletet végeztünk, mindegyik esetben 2D nyelvultrahang-bemenetet használva, pl. 1. a beszéd spektrális paramétereinek becslése mély neuronhálókkal (Csapó et al. 2017); 2. a beszéd alapfrekvenciájának becslése mély neuronhálókkal (Grósz et al. 2018).

Az 1. kísérlet során mély neurális hálón alapuló gépi tanulást alkalmaztunk, melynek bemenete a nyers nyelvultrahang volt, kimenete pedig a beszéd spektrális paraméterei, ún. „mel-általánosított kepsztrum” reprezentációban. A tesztelés során egy impulzus-zaj gerjesztésű vokódert alkalmaztunk, mellyel az eredeti beszédből származó fő paraméterrel és a gépi tanulás által becsült spektrális paraméterekkel mondatokat szintetizáltunk. A 2. kísérlet ezt egészítette ki az F0 becslésével. A szintetizált mintákat meghallgatásos tesztekkel is vizsgáltuk, melyek szerint a kísérleti személyek érthetőnek tartották az akusztikum-artikuláció becslés során generált beszédet.

Az előadásban bemutatjuk a kutatás egyes fázisaiban elért eredményeket és a kapcsolódó szintetizált hangmintákat.

Hivatkozások

Csapó Tamás Gábor – Grósz Tamás – Tóth László – Markó Alexandra (2017). „Beszédszintézis ultrahangos artikulációs felvételekből mély neuronháló segítségével,” in MSZNY 2017, pp. 181–192.

Grósz Tamás – Tóth László – Gosztolya Gábor – Csapó Tamás Gábor – Markó Alexandra (2018). „Kísérletek az alapfrekvencia becslésére mély neuronhálós, ultrahang-alapú némabeszéd-interfészekben,” in MSZNY 2018, pp. 196–205.

IZOMFESZÍTÉSES DISZFÓNIA ÉS KEZELÉSÉVEL ELÉRT EREDMÉNYEINK I.

dr. Zalka Judit - Baracsy Gabriella

Vasútegészségügyi NK KFT Foniátriai Szakrendelés - Dsmile Body Balance Tréning
Központ

A szerzők a téma aktualitását a malregulatív és az izomfeszítéses diszfónia nagyarányú előfordulásának tulajdonítják. Előadásukban meghatározzák a malregulatív és az izomfeszítéses diszfónia ismérveit. Ismertetik az izomfeszítéses diszfónia muszkuloszkeletális, pszichológiai tüneteit, az ezeket kísérő hangváltozást valamint a Morrison és Rammage által 1983-ban meghatározott, majd 1993-ban módosított laringoszkópiás tünetek felsz osztását. Megmutatják a terápiába leggyakrabban bevont szakterületeket. A logopédiai terápiát Baracsy-féle funkcionális tréninggel végezték, melynek eredményeiről a következő előadásban számolnak be. Végül szeretnék felhívni a figyelmet, hogy minden 3 hónapot meghaladó rekedtség esetén kötelező a fül-orr-gégészeti vizsgálat a gége rosszindulatú daganatos betegségeinek kizárására.

IZOMFESZÍTÉSES DISZFÓNIA ÉS KEZELÉSÉVEL ELÉRT EREDMÉNYEINK II.

Baracsy Gabriella - dr. Zalka Judit

Dsmile Body Balance Tréning Központ - Vasútegészségügyi NK KFT Foniátriai
Szakrendelés

A szerzők az elmúlt 2 évben végezték vizsgálataikat. A pácienseknél a Vasútegészségügyi Rendelő Foniátriai Szakrendelésén került sor az izomfeszítéses diszfónia diagnózis felállítására. Beszámolnak a vizsgálatban résztvevők kor és nem szerinti feloszlásáról, az izomfeszítéses diszfónia laringoszkópiás kép szerinti besorolásukról. A terápia megkezdése előtt és után szubjektív és objektív hangvizsgálatot is végeztek. A logopédiai terápiát Baracsy-féle funkcionális tréninggel végezték. A hangváltozás értékelése mellett megmutatják a tréninggel elért testtartás változást és az arcon látható elváltozásokat.

Beszélj úgy, mint Humphrey Bogart!
Beszédpedagógiai kihívások Humphrey Bogart személyének
színpadi szerepformálása kapcsán

Vecsey Katalin
Bates College, Színházi- és Tánc Tanszék
Lewiston, Maine, U.S.A.
kvecsey@bates.edu

Absztrakt

A legyakorlottabb színész számára is nagy kihívást jelentő feladat valós személy ábrázolása színpadon vagy filmen. Az ilyen szerepek esetében a színészi szerepépítés módszerei jelentősen megváltoznak, hiszen a figura azonnal adott. Ezt a kihívást, ha lehet még, fokozhatja az, amikor egy olyan híres Oscar-díjas színészt kell megjeleníteni a színpadon, akit mindenki ismer.

Paloma Pedrero 1984-ben írt *Lauren's Call (Lauren hív)* című kétszereplős tragikomédiájában a női szereplőnek Humphrey Bogartot kell megidéznie a mára már klasszikussá vált ballonkabátjában és kalapjában, míg a férfi szereplő szintén gender szerepet váltva, Lauren Bacallt alakítja.

Humphrey Bogart és Lauren Bacall nemcsak híres színészek, hanem házastársak is voltak és több filmben is szerepeltek együtt. Azt azonban kevesen tudják, hogy a rekedtes hangképzésükről diszfónia kórképet neveztek el róluk, amit Bogart-Bacall Szindróma (BBS) néven jegyeznek a szakirodalomban.

Előadásomban ismertetni fogom a valós személyek ábrázolásának szerepépítési módszereit, kiemelve a beszéd és a hanghordozás hasonlóságának jelentőségét. Továbbá, összegzem azokat a beszédpedagógiai kihívásokat, amelyek a szerepformálást nehezítették a Bates College 2019 februárjában bemutatott előadás próbafolyamata során, különös figyelmet fordítva Humphrey Bogart diszfóniás hangszínének színpadon való megjelenítésére.

Hivatkozott és felhasznált irodalom:

BACALL, Lauren
<http://www.laurenbacall.com>
https://en.wikipedia.org/wiki/Lauren_Bacall
Elérés: 2019. 01. 12.

BOGART, Humphrey

<http://humphreybogart.com>

https://en.wikipedia.org/wiki/Humphrey_Bogart

Elérés: 2019. 01. 12.

CHEKHOV, Michael: *To the Actor*

London; New York: Routledge, 2002.

CHEHOV, Mihail: A színészhez. A színjátszás technikájáról

Polgár Kiadó. Budapest, 1997.

CICCARELLI, Stephanie (2009) *Bogart-Bacall Syndrome: A Performer's Reward For Speaking Too Low*

https://www.voices.com/blog/bogart-bacall_syndrome/

Elérés: 2019. 01. 10.

HIRSCHBERG, Jenő.; HACKI, Tamás.; MÉSZÁROS, Krisztina. *Foniátria és társtudományok I.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013.

KOUFMAN, James A.; BLALOCK, P. David: "Vocal fatigue and

dysphonia in the professional voice user: Bogart-bacall syndrome".

The Laryngoscope. 98 (5): 493–498. May 1988.

PEDRERO, Paloma: *Lauren's Call*

In: *Modern women playwrights of Europe* / edited by Alan P. Barr

New York: Oxford University Press, 2001.

"RightDiagnosis: BBS Symptoms".

https://www.rightdiagnosis.com/b/bogart_bacall_syndrome/

Elérés: 2019. 01. 10.